

Київський університет імені Бориса Грінченка
Педагогічний інститут
Кафедра початкової освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор

з науково-методичної та навчальної роботи

О.Б.Жильцов

« 11 » 09 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Українська мова з методикою навчання»

для студентів

спеціальності 013 Початкова освіта
освітнього рівня другого (магістерського)
освітньої програми 013.00.01 «Педагогіка і методика початкової освіти»

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА Ідентифікаційний код 02130554 Начальник відділу моніторингу якості освіти
Програма Методика
№ 2065/19/3
« 11 » 09 2019

Київ – 2019

Розробник:

Нежива Людмила Львівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри початкової освіти, кафедра початкової освіти Педагогічного інституту

Викладач:

Нежива Людмила Львівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри початкової освіти, кафедра початкової освіти Педагогічного інституту

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри початкової освіти
Протокол № 3 від «4» вересня 2019 року

Завідувач кафедри Г.Л. Бондаренко

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми 013.00.01
«Початкова освіта»

«04» 09 2019 р.

Гарант освітньо-професійної програми 013.00.01 «Початкова освіта» Т.І. Мієр

Робочу програму перевірено

«05» 09 2019 р.

Заступник директора М.А. Машовець

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) (ПІБ), «__» _____ 20__ р. Протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) (ПІБ), «__» _____ 20__ р. Протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) (ПІБ), «__» _____ 20__ р. Протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) (ПІБ), «__» _____ 20__ р. Протокол №__

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формою навчання	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рідномовна освіта. Українська мова з методикою навчання		
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	Українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	4 / 120	
Курс		5
Семестр		9
Кількість змістовий модулів із розподілом:		2
Обсяг кредитів		2
Обсяг годин, в тому числі:		60
Аудиторні		8
Модульний контроль		7
Семестровий контроль		
Самостійна робота		52
Форма семестрового контролю		залік
Рідномовна освіта. Українська мова з методикою навчання		
Курс		5
Семестр		10
Обсяг кредитів		2
Обсяг годин, в тому числі:		60
Аудиторні		8
Модульний контроль		7
Семестровий контроль		
Самостійна робота		52
Форма семестрового контролю		залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – формування особистості майбутнього педагога, який зорієнтований на професійний розвиток студентів сучасних закладів освіти; формування методичної компетентності, що уможливорює високий рівень педагогічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу під час вирішення актуальних питань методики навчання української мови студентів спеціальності «Початкова освіта»; здатність на творчому рівні використовувати набуті знання з фахової методики, розв'язувати професійні задачі з урахуванням сучасних освітніх стратегій, фахових інтересів студентів та актуальних потреб початкової мовної освіти.

Завдання навчальної дисципліни:

формувати

- здатність спілкуватися державною мовою на офіційно-діловому рівні (ЗК 4);

- здатність діяти на основі принципів і норм етики, правил культури поведінки у стосунках із дорослими й дітьми на основі загальнолюдських та національних цінностей (ЗК 6);
- здатність до застосування знань, умінь і навичок із циклу професійно-наукових дисциплін, що є основою побудови змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти (ФК 1);
- здатність розв’язуючи стандартні та проблемні методичні задачі під час навчання учнів освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової освіти (ФК 4);
- здатність застосовувати комунікативні знання, навички, вміння, настанови, стратегії й тактики комунікативної поведінки (ФК 5).

Результати навчання за дисципліною

- знати зміст нормативних документів, що регламентують початкову освіту (ПРН 1);
- знати методичні системи навчання учнів початкової школи освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової освіти (ПРН 3);
- володіти уміння й навички, що становлять теоретичну основу освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти, під час розв’язування професійно-зорієнтованих задач (ПРН 4);
- проектувати процес навчання з предмету у вигляді календарно-тематичного планування для певного класу, теми (ПРН 7);
- моделювати процес навчання учнів початкової школи певного предмету: розробляти проекти уроків, методичку роботи над окремими видами завдань (ПРН 8);
- прогнозувати, проектувати педагогічну комунікацію з іншими суб’єктами освітнього процесу початкової школи на засадах етики професійного спілкування, мовленнєвого етикету (ПРН 12).

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для заочної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Розподіл годин між видами робіт							Модульний контроль
	Аудиторна						Самостійна	
	Усього	Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні		
Змістовий модуль 1								
Методика навчання грамоти								
Тема 1. Теоретичні основи вивчення курсу «Українська мова з методикою навчання»	14	2					12	
Тема 2. Психологічні і лінгвістичні засади методики навчання грамоти	12		2				10	
Тема 3. Особливості сучасного звукового аналітико-синтетичного методу навчання грамоти	17			2			15	
Тема 4. Основні періоди й етапи навчання грамоти	17			2			15	
МКР	7 год.							7
	Усього	60	2	2	4		52	
Змістовий модуль 2								
Методика розвитку мовлення								
Тема 1. Наукові основи методики розвитку мовлення молодших школярів	17	2					15	
Тема 2. Методика роботи над словосполученням і реченням	17			2			15	
Тема 3. Розвиток мовлення молодших школярів на рівні тексту	14		2				12	
Тема 4. Види переказів. Методика роботи над усним і письмовим твором	12			2			10	
МКР	7 год.							7
	Усього	60	2	2	4		52	
	Разом	56	4	4	8		104	

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I
Українська мова з методикою навчання грамоти

Тема 1.Лекція. Теоретичні основи вивчення курсу «Українська мова з методикою навчання»

Вивчення курсу «Українська мова з методикою навчання» у контексті нової української школи. Зміст курсу «Українська мова з методикою навчання». Загальна характеристика його основних розділів. Лінгвістичні основи курсу української мови. Загальна характеристика основних мовних понять. Поняття про мовні одиниці різних рівнів.

Лінгводидактичні основи початкового курсу української мови. Поняття про принципи навчання української мови. Класифікація принципів навчання української мови. Поняття про загальнодидактичні принципи навчання української мови. Поняття про специфічні методичні принципи навчання української мови.

Класифікація методів навчання української мови. Різні підходи до класифікації методів навчання української мови: за джерелом знань (Д.О. Лордкіпанідзе, Є.Я. Голант, Н.М. Верзілін); за характером логіки пізнання (І.Я. Лернер); за рівнем проблемності засвоєння знань і рівнем учіння (М.І. Махмутов); на основі цілісного підходу до процесу – методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності (пояснення, інструктаж, розповідь, бесіда, робота з підручником, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження, вправи, проекти); методи стимулювання навчальної діяльності (навчальна дискусія, забезпечення успіху в навчанні, пізнавальні ігри, створення інтересу у процесі навчання, створення ситуації новизни, опора на життєвий досвід учня; стимулювання обов'язку і відповідальності в навчанні); методи контролю і самоконтролю у навчанні (усний, письмовий, тестовий, самоконтроль і самооцінка у навчанні) (Ю.К. Бабанський).

Поняття про форми організації навчальної діяльності учнів на уроках української мови. Загальна характеристика засобів навчання української мови. Поняття про освітні технології навчання і застосування їх на уроках української мови в початковій школі. Психолого-педагогічні умови впровадження освітніх технологій в освітньому процесі початкової школи на уроках вивчення української мови.

Основні поняття теми: принципи навчання, методи і прийоми навчання, форми навчання, засоби навчання, освітні технології навчання.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 5]

Додаткові [2, 3, 6]

Тема 2. Семінарське заняття1. Психологічні і лінгвістичні засади методики навчання грамоти.

Читання і письмо – основні складові навчання грамоти. Засвоєння звукової системи української мови у взаємозв'язку з графічно. Огляд методів навчання грамоти.

Тема 3. Практичне заняття 1. Особливості сучасного звукового аналітико-синтетичного методу навчання грамоти

Прийоми звукового аналізу.

Прийоми звукового синтезу.

Тема 4. Практичне заняття 2. Основні періоди й етапи навчання грамоти

Добукварний період: основні завдання. Система підготовчих графічних вправ. Особливість уроків добукварного періоду.

Букварний період: етапи. Методика формування вміння читати прямі склади. Опрацювання звуків і букв. Структура уроку читання на ознайомлення з новою буквою.

Змістовий модуль II
Методика розвитку мовлення

Тема 1. Лекція. Наукові основи методики розвитку мовлення молодших школярів

Поняття про мовлення. Основні види мовлення. Мовлення і мислення. Зв'язне висловлювання. Текст як лінгвістичне поняття. Культура мовлення Структура і зміст програми з розвитку мовлення. Методи розвитку мовлення, Розвиток орфоепічних умінь. Робота над інтонацією мовлення. Лексичний рівень роботи з розвитку мовлення. Види вправ із лексики. Методика роботи над словосполученням і реченням. Розвиток мовлення молодших школярів на рівні тексту.

Основні поняття теми: мовлення, мислення, зв'язне висловлення, текст.

Рекомендовані джерела

Основні [2, 3, 5]

Додаткові [1, 3, 6]

Тема 2. Практичне заняття 1. Методика роботи над словосполученням і реченням

Робота над словосполученням. Робота над реченням. Типові помилки в побудові словосполучень і речень.

Тема 3. Семінарське заняття 1. Розвиток мовлення молодших школярів на основі тексту

Завдання і зміст роботи з розвитку мовлення молодших школярів. Методика формування уявлень про текст. Вміння побудови власних висловлювань.

Тема 4. Практичне заняття .2 Види переказів. Методика роботи над

усним і письмовим твором

Український психолог І. О. Синиця про розвиток мовлення. Стислий переказ, вибірковий переказ, творчий переказ, докладний переказ. Усний твір. Письмовий твір. Аналіз учнівських творів. Робота над їх удосконаленням.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Види діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модулі 1,2	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	2	2	4
Відвідування семінарських занять	5	2	10
Відвідування практичних занять	5	4	20
Відвідування лабораторних занять			
Робота на семінарському занятті	25	2	50
Робота на практичному занятті	25	4	100
Робота на лабораторному занятті			
Виконання завдань для самостійної роботи	15	4	60
Виконання модульної роботи	25	2	50
Разом			294
Максимальна кількість балів	294 балів		
Розрахунок коефіцієнта	2.94		

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

№ з/п	Завдання для самостійної роботи	Кількість годин	Кількість балів
1.	Складіть обґрунтований перелік основних умінь, якими має володіти учень початкової школи із розділів: «Навчання грамоти», «Розвиток мовлення». У першій колонці зазначте вміння, а у другій – обґрунтування цих умінь.	25	15
2.	Розробіть фрагменти уроків із розвитку мовлення учнів (теми і клас – за вибором). Сформулюйте методичні рекомендації з формування культури мовлення молодших школярів. Упорядкуйте комплекс вправ і завдань із формування мовних умінь учнів початкової школи. Підготуйте методичні комплекти з відеоматеріалами та інтерактивними сторінками до однієї із навчальних тем (за вибором).	27	15

3.	Розробіть плани-конспекти уроків української мови із тем основних розділів курсу (теми і клас – за вибором).	25	15
4.	Опрацюйте зміст матеріалів підручника «Українська мова», Типової освітньої програми з української мови для початкової школи; основні розділи навчально-методичного посібника «Українська мова і мовлення в початковій школі» та занотуйте найважливішу інформацію.	27	15
	Разом	104	50

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Модульний контроль здійснюється у формі тестування, письмової роботи та перевірки виконання завдань для самостійної роботи.

Тест – 25 питань для кожного студента. Кожна правильна відповідь на питання тесту оцінюється в 1 бал.

Письмова робота – 15 питань. Повна обґрунтована відповідь на кожне з питань оцінюється в 3 бали, часткова обґрунтована – 2 бали, часткова необґрунтована – 1 бал.

6.4. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

1. Педагогічні вимоги до процесу навчання грамоти.
2. Схарактеризуйте сучасний звуковий аналітико-синтетичний метод навчання грамоти.
3. Проаналізуйте шкільні підручники з навчання грамоти.
4. Вправи ігрового характеру на звуковий аналіз і звуковий синтез.
5. Навчально-виховні завдання добукварного періоду. Визначте обсяг знань, умінь, навичок, які учні повинні засвоїти в добукварний період.
6. Розкрийте можливості добукварного періоду для розвитку усного мовлення й мислення учнів.
7. Розкрийте методику підготовки першокласників до письма в добукварний період.
8. Визначте коло знань, умінь і навичок, що за програмою засвоюють учні в букварний період.
9. Схарактеризуйте основні етапи букварного періоду в сучасній методиці.
10. Доведіть доцільність паралельного ознайомлення учнів з парними твердими і м'якими приголосними звуками.
11. Структура та методика уроку читання на вивчення нового звука й нової букви.
12. Види аналітико-синтетичних вправ у букварний період, вправи з розвитку мовлення й фонематичного слуху.
13. Випереджувальний принцип звукового аналізу.

14. Способи, види, форми учнівського читання, які використовуються в букварний період.
15. Прийоми пояснення й уточнення лексичного значення слів.
16. Словниково-логічні вправи, які доцільно використовувати на уроці грамоти.
17. Методика роботи над синонімами, антонімами, багатозначними словами.
18. Методика роботи над загадками, скоромовками у зв'язку з опрацюванням «Букваря».
19. Схарактеризуйте способи навчання письма в букварний період, вимоги до техніки й засобів письма.
20. Основні прийоми навчання учнів писати нову букву, склади, слова з новою буквою.
21. Прийоми, які застосовуються для вироблення в першокласників грамотного письма.
22. Види вправ на уроках письма, прийоми запобігання можливим помилкам у письмі учнів.
23. Види самостійної роботи, методика їх організації на уроках читання, письма.
24. Завдання після букварного періоду. Особливості структури й методики уроків читання й письма в цей період.
25. Види роботи над реченням і зв'язним мовленням у букварний і після букварний періоди.
26. Методика вивчення фольклорних творів на уроках читання й письма.
27. Схарактеризуйте завдання позакласного читання в період навчання грамоти. Заходи з позакласного читання.
28. Особливості аналізу уроків навчання грамоти.
29. Види мовлення актуальні для початкової мовної освіти.
30. Фактори, що впливають на успішність розвитку зв'язного мовлення школярів.
31. Назвіть мовні норми, які охоплює культура спілкування. Розкрийте зміст роботи над кожною нормою в початкових класах.
32. Схарактеризуйте види мовленнєвої діяльності, розвиток яких здійснюється в початковій школі відповідно до чинних навчальних програм.
33. Особливості діалогічного мовлення. Розкрийте методику формування в молодших школярів умінь будувати діалог.
34. Розкрийте особливості монологічного мовлення і зміст та завдання роботи над його розвитком в початковій школі.
35. Методи розвитку мовлення.
36. Розкрийте зміст роботи над формуванням у молодших школярів орфоепічних умінь.
37. Зміст роботи з розвитку мовлення на лексичному рівні.

38. Напрями роботи над інтонацією. Зміст роботи над кожним напрямом.
39. Види лексичних вправ у початкових класах. Методика їх застосування.
40. Зміст роботи над словосполученням в початковій школі.
41. Види вправ з реченнями, які використовуються в початкових класах.
42. Вміння учнів у побудові зв'язного висловлювання.
43. Зміст роботи над різними видами переказів у початковій школі.
44. Види усних і письмових творів, над якими працюють молодші школярі.
45. Методика формування в учнів початкових класів умінь здійснювати самоперевірку і найпростіше редагування власного переказу чи твору.

6.5. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100 – 90
Дуже добре	82 – 89
Добре	75 – 81
Задовільно	69 – 74
Достатньо	60 – 68
Незадовільно	0 – 59

7. Навчально-методична картка дисципліни

Разом 120 год.: лекції – 4 год., практичні заняття – 8 год., семінарські заняття – 4 год., самостійна робота – 104 год., модульний контроль – 7 год.,

Тиждень	1	2	3	4
Модулі	ЗМ І-ІІ			
Назва модуля	Методика навчання грамоти		Методика розвитку мовлення	
К-сть балів за модуль	147 б.		147 б.	
Лекції	1		1	
Теми лекцій (відвідування – 4 бали)	Тема 1. Теоретичні основи вивчення курсу «Українська мова з методикою навчання» 2 б		Тема 1. Наукові основи методики розвитку мовлення молодших школярів 2 б.	
Теми семінарських занять (відвідування робота під час заняття) 60 балів	Тема 1. Психологічні і лінгвістичні засади методики навчання грамоти 30 б.		Тема 2. Розвиток мовлення молодших школярів на основі тексту 30 б	
Теми практичних занять (відвідування робота під час заняття) 120 балів	Особливості сучасного звукового аналітико-синтегичного методу навчання грамоти 30 б.	Основні періоди й етапи навчання грамоти 30 б.	Методика роботи над словосполученням і реченням 30 б.	Види переказів. Методика роботи над усним і письмовим творами 30 б
Самостійна робота	60 балів			
Види поточного контролю	МКР 1-2 (50 балів)			
Підсумковий контроль	Відв. лекцій – 4 б., практ. – 10 б., роб. на практ. – 50 б., МКР – 50 б., сам. роб. – 60 б. Разом – 294 балів. Коефіцієнт – 2.94			

8. Рекомендовані джерела

Основні

1. Вашуленко М.С. Українська мова і мовлення в початковій школі / М.С. Вашуленко. – К. : Видавничий дім «Освіта». 2018. – 178 с.
2. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За наук. ред. М.С. Вашуленка. – К. : Літера ЛТД, 2016. – 364 с.
3. Нова українська школа: порадник для вчителя / За заг. ред. Бібік Н.М. – К. : ТОВ ВД «Плеяди», 2017. – 206 с.
4. Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти: 1 – 2 класи. – К. : ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018. – 240 с.
5. Шкурятяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова : Модульний курс: навч. посіб. – К. : Вища шк., 2007. – 823 с.

Додаткові

1. Білоусенко Т. І. Проблемно-ситуативні завдання на уроках української мови : посібник для вчителя / Т. І. Білоусенко, В. В. Явір. – К. : Освіта, 1990. – 128 с.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://base.kristti.com.ua/?p=4749.ua/?p=4749> – Назва з екрана.
3. Мацько Л.І. Українська мова як засіб формування національної свідомості / Л.І. Мацько // Українська мова як державна в Україні : зб. матеріалів. – К. : 2016. – С.74–82.
4. Методика викладання української мови: навч. посібник /С.І. Дорошенко, М.С. Вашуленко, О.І. Мельничайко та ін.; за ред. С.І. Дорошенка. – 2-е вид. перероб. і допов. – К. : Вища шк., 2010. – 398 с.
5. Пономарів О. Культура слова: Мовностилістичні поради : навч. посібн. / О. Пономарів. – 3-тє вид., стереотип. – К. : Либідь, 2008. – 240 с.
6. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти : підруч. для студентів пед. фак. / О.Я. Савченко. – К. : Грамота, 2012. – 416 с.
7. Тоцька Н.І. Фонетика української мови та її вивчення в початкових класах / Н.І. Тоцька. – К. : Вища шк. – 2014. – 176 с.
8. Українська мова з методикою навчання в початкових класах: Інтегрований курс : підручн. / за ред.: А.П. Каніщенко, Г.О. Ткачук. – Вид. 2-ге, переробл. і доповн. – К. : Промінь, 2008. – 232 с.